

УДК 354:328.185

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-144-155](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-144-155)

Білічак Оксана Ігорівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовознавства, Івано-Франківський Національний медичний університет, <https://orcid.org/0000-0002-0182-4891>

Тішечкіна Катерина Вікторівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Миколаївський національний аграрний університет, <https://orcid.org/0000-0003-1814-0813>

Липченко Тетяна Степанівна викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, <https://orcid.org/0000-0003-0173-3372>

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПЕРЕКЛАДАЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДО МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

Анотація. Нині перекладацька діяльність досить стрімко розвивається, що безпосередньо пов'язано із тим, що традиційні підходи до перекладу вже морально застаріли. Здійснення перекладу з використанням словників та довідників зараз використовується вже не так часто, оскільки це займає багато часу, а перекладач повинен знати всі значення слова та вміло використовувати різні лексеми. При цьому обсяги інформації значно зросли порівняно із попередніми роками, тому використання методів традиційного перекладу, попри точність такого перекладу, вже не є достатньо актуальним.

Відповідно до цього, увага приділяється сучасним технологіям під час здійснення перекладацької діяльності. Інноваційні системи є доступними, безкоштовними, простими у користуванні, зручними для поширення отриманих результатів, гнучкими для відображення результатів у графічній формі.

Також сучасні платформи мають зрозумілий інтерфейс, що дозволяє використовувати переваги таких систем під час здійснення будь-якої діяльності. Ще однією перевагою застосування інноваційних технологій під час праці людини є можливість заходити до систем із різних гаджетів, що дозволяє швидко та зручно ввести інформацію та відтворити отриманий результат. Тому сучасні технології є незамінними під час здійснення перекладацької діяльності.

Отримані результати роботи засвідчили, що перекладацька діяльність являє собою таку сферу, яка розвивається достатньо динамічно. Нині ще поширеним є традиційний переклад, який базується на ґрунтовних знаннях перекладача та застосуванні паперових словників. Це дозволяє отримати точний переклад, попри значні часові затрати. Однак переклад на сучасному етапі базується на застосуванні таких технологій як машинний переклад, машинний нейронний переклад, корпусний переклад, автоматизований переклад, електронні та термінологічні словники. Використання сучасних технологій дозволяє отримати результат перекладу швидко, а новітні алгоритми систем налаштовані на покращення якості перекладу та орієнтації на персональні потреби користувача. Тому дане питання потребує подальших пошуків.

Ключові слова: агенція, інноваційні технології, переклад, платформа, програма, система, штучний інтелект.

Bilichak Oksana Ihorivna Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Linguistics, Ivano-Frankivsk National Medical University, <https://orcid.org/0000-0002-0182-4891>

Tishechkina Kateryna Viktorivna PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Миколаївський національний аграрний університет, <https://orcid.org/0000-0003-1814-0813>

Lypchenko Tetiana Stepanivna Lecturer of the Department of Ukrainian Studies and Intercultural Communication, Lviv State University of Life Safety, <https://orcid.org/0000-0003-0173-3372>

THE IMPACT OF TECHNOLOGY ON TRANSLATION ACTIVITY: FROM TRADITIONAL METHODS TO MACHINE TRANSLATION

Abstract. Currently, translation activity is developing quite rapidly, which is directly related to the fact that traditional approaches to translation are already morally obsolete.

Translation using dictionaries and reference books is no longer used so often, since it takes a lot of time, and the translator must know all the meanings of the word and skillfully use various lexemes. At the same time, the volume of information has increased significantly compared to previous years, so the use of traditional translation methods, despite the accuracy of such translation, is no longer relevant enough.

Accordingly, attention is paid to modern technologies when carrying out translation activities. Innovative systems are accessible, free of charge, easy to use, convenient for distributing the results obtained, flexible for displaying the results in graphical form. Also, modern platforms have a clear interface, which allows you to use the advantages of such systems when carrying out any activity. Another advantage of using innovative technologies during human work is the ability to access systems from various gadgets, which allows you to quickly and conveniently enter information and reproduce the result obtained. Therefore, modern technologies are indispensable when carrying out translation activities.

The results of the work showed that translation activities are a sphere that is developing quite dynamically. Currently, traditional translation is still widespread, which is based on the thorough knowledge of translators and the use of paper dictionaries. This allows you to get an accurate translation, despite significant time costs. However, translation at the present stage is based on the use of such technologies as machine translation, machine neural translation, corpus translation, automated translation, electronic and terminological dictionaries. The use of modern technologies allows you to get a translation result quickly, and the latest algorithms of systems are configured to improve the quality of translation and focus on the user's personal needs. Therefore, this issue requires further research.

Keywords: agency, artificial intelligence, innovative technologies, platform, program, system, translation

Постановка проблеми. Перекладацька діяльність є однією з найстаріших сфер діяльності людини, оскільки ще у давні часи від правильного перекладу залежало налагодження дипломатичних відносин між країнами та встановлення комунікації між посадовцями та поважними особами.

Розвиток даної галузі дозволив стверджувати про формування перекладознавства як науки, тому що переклад удосконалювався паралельно до нових технологій та методів лінгвістики та філології.

Водночас тривалий період перекладацька діяльність здійснювалася на основі використання перекладачами словників іншомовних слів та довідників, і фахівці орієнтувалися на дослівний переклад. Це впливало на те, що здійснення перекладу займало багато часу, зокрема, поява нових слів ускладнювала процес та сповільнювала діяльність перекладача.

Враховуючи зростання ролі правильного перекладу у сучасному житті, перекладацька діяльність стала інноваційною сферою. Фахівці почали використовувати нові підходи до перекладу, орієнтуючись на зміст самого слова чи виразу, а не на застосування дослівного тлумачення.

До того ж Інтернет та новітні цифрові ресурси дозволили зробити перекладацьку діяльність зручною та такою галуззю, що займає мінімальний обсяг часу. Це пов'язано також із потребою бізнесу у короткі строки налагоджувати комунікацію із партнерами та клієнтами, що вимагає швидкого опрацювання кореспонденції та своєчасного перекладу важливих документів.

Перекладацька діяльність нині асоціюється переважно із безкоштовними програмами для перекладу, які доступні всім бажаючим. Використання таких ресурсів дозволяє особі отримати переклад швидко та без витрати, однак якість такого перекладу може бути низькою.

Однак це можливість здійснювати переклад без залучення фахівців та перекладацьких агенцій. Це засвідчує вплив сучасних технологій на сферу перекладу.

Проте спірним питанням залишається ефективність традиційного перекладу у порівнянні із сучасним перекладом, який використовує інноваційні технології та штучний інтелект як базу для перекладацької діяльності. Оскільки з одного боку переклад здійснений людиною є більш точним, бо враховуються різні контексти слова та визначається допустимість вживання певного значення. Однак з іншого боку, машинний переклад є швидким та значно спрощує роботу перекладача, а також базується на точних алгоритмах. Тому питання впливу інноваційних технологій на переклад є актуальним для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання впливу технологій на перекладацьку діяльність, зокрема розвиток машинного перекладу та трансформацію традиційних методів, досліджувалося низкою сучасних науковців, серед яких А. Бовт, О. Ваховська, А. Король, С. Кравець, А. Мельник, І. Свідер. У своїх працях вони наголошують, що новітні технології дедалі активніше проникають у сферу перекладу, змінюючи її структуру та функціонування. На думку окремих із них, машинний переклад у поєднанні з постредагуванням потенційно може частково витіснити традиційні перекладацькі практики, особливо в галузі технічного та інформативного перекладу.

Мета статті – аналіз впливу технологій на перекладацьку діяльність в аспекті розвитку традиційних методів і до машинного перекладу.

Виклад основного матеріалу. Традиційний переклад активно застосовується у сучасному світі. Передусім це стосується бізнесу, оскільки консервативні менеджери більше довіряють перекладу, що виконаний людиною, адже він може бути точнішим порівняно із машинним, в також враховує специфіку термінології певної галузі. У той же традиційний переклад застосовується активно у політичній сфері, бо це частина

дипломатичного протоколу, показник спроможності держави організувати зустрічі на високому рівні, відображає прагнення влади зберегти комунікацію, дозволяє здійснити правильний переклад із врахуванням особливостей політичної лексики. У культурній сфері традиційний переклад призначений для передання точного наміру співбесідника чи автора чогось, тому машинний переклад використовується у такому випадку нечасто [1, с. 45].

Однією із технологій традиційного перекладу є еквівалентна. Її сутність полягає у знаходженні найбільш точного відповідника до оригінального слова. Використання даної технології вимагає від перекладача розуміння специфіки культурних та лінгвістичних відмінностей мови перекладу та мови на яку здійснюється переклад. При цьому еквівалентна технологія дозволяє уникнути проблемних чи конфліктних ситуацій, оскільки враховує зміст слова, рівень знань адресата повідомлення, специфіку сфери повідомлення, культурні розбіжності. Недоліком еквівалентної технології є те, що її застосування передбачає ретельний розбір слова та його контексту, тому такий переклад займає тривалий час [2, с. 43].

Перекладацька діяльність, яка заснована на вільному перекладі передбачає те, що спеціаліст із перекладу відтворює основний зміст тексту, при цьому може щось додавати або видаляти, що залежить від мети здійснення перекладу. Така технологія на протигагу еквівалентній не є релевантною, оскільки відповідники можуть бути спеціально замінені. Часто вільний переклад використовується під час опрацювання творів літератури чи сценаріїв, коли необхідно адаптувати переклад під вимоги споживача. Для виконання вільного перекладу спеціаліст може виписати весь текст після перекладу, а вже потім дописати щось до нього чи закреслити зайве [3, с. 20].

Інтерпретація як технологія заснована на врахуванні перекладачем особливостей лінгвістичної та культурної диференції мови оригіналу та перекладу, коли необхідно адаптувати переклад під ті явища, які характерні для окремої країни чи соціального середовища її населення. Такий переклад займає багато часу, оскільки перекладач повинен знати тонкощі тлумачення слів та історичного, політичного, соціокультурного середовища, яке має спожити отриманий переклад [4, с. 62].

Точний переклад передбачає те, що перекладач знайде найбільш підходящий варіант перекладу без заглиблення у контекст слова. Такий вид перекладу є швидким, оскільки фахівець витрачає мінімальний обсяг часу на його виконання. Проте точний переклад часто має низьку якість, оскільки не враховуються всі аспекти слова, його синоніми, милозвучність, асоціації.

Особливо, якщо слово-оригінал має пароніми, які можуть бути не враховані під час перекладу [5, с. 30].

В аспекті нормативно-правового регулювання та нотаріату традиційні технології перекладу засновані на автентичному та завіреному видах перекладів. Такий переклад передбачає достовірне перекладання офіційних та законодавчих документів із дотриманням правил щодо написання імен та особових назв, а також завірнення перекладу особистих документів, що мають однакову юридичну силу із документами мовою оригіналу. Ці технології передбачають значних вмінь та навичок перекладача, оскільки він повинен перевірити співпадіння символів, назв документів, правильного вживання форм слів та закінчень [6, с. 32].

Відповідно, традиційний переклад є складним та вимагає ґрунтовного рівня знань філології та перекладознавства. Здійснення перекладацької діяльності за традиційним типом вимагає залучення різних фахівців, що є доволі витратним для бізнесу, а для самих перекладачів така діяльність є складною та затратною у часі. Тому традиційний переклад часто розглядається як сфера, яка найближчим часом буде повністю замінена спеціалізованими віртуальними перекладацькими системами, що дозволить зменшити відсоток помилок під час перекладу та збільшить перекладацьку продуктивність.

Удосконалення традиційного перекладу переважно пов'язують зі створенням електронних словників. Найпоширенішими різновидами таких ресурсів є двомовні словники, які відображають як однією мовою перекладається конкретне слово. Переважно такі словники включають у себе найвідоміші слова, а користувачу, щоб отримати переклад, потрібно просто ввести у відповідну графу пошуку слово або скористатися алфавітним покажчиком та знайти слово у рядку його першої букви. Така технологія є осучасненням паперових словників іншомовних слів, однак її недоліком є нездатність врахувати зміст конкретного висловлювання. Зокрема, таким словником є SDL Trados.

Термінологічні електронні словники почали з'являтися після появи звичайних електронних словників іншомовних слів. Вони призначені для пошуку слів із конкретної сфери, галузі, спеціалізації. Такі словники включають велику базу даних, де користувач може знайти слово із вузької теми, що може не бути у звичайному електронному словнику. Здебільшого це слова, які потребують перекладу, зі сфер авіації, транспорту, бізнесу, діловодства, сільського господарства, медицини.

Недоліком термінологічних словників є те, що кількість професійних понять постійно збільшується, тоді як такі словники оновлюються не дуже часто. Сюди можна віднести такий словник як MemoQ [7, с. 64].

Інноваційні технології вплинули також на створення віртуальних корпусів текстів, які слугують повноцінними довідниками для перекладачів. Корпуси текстів є електронними системами, які зберігають лексеми та словосполучення, які часто перекладаються. Також платформа відображає синоніми, фразеологізми, сполучення слів, терміни. Можна вибрати глибину контексту, словоформу, морфологічну ознаку, вид відображення результату. При цьому найбільш точним буде переклад, якщо у пошуку ввести словосполучення, оскільки система тоді автоматично визначить контекст. Якщо у пошуку ввести одне слово, то система шукатиме лише лексему без визначення змісту тексту. Також така платформа допускає пошук за фразою, що сприяє знаходженню адекватного відповідника. Прикладом такого корпусу є Wordfast.

Враховуючи розвиток сучасних технологій, переклад теж почав відповідати тим тенденціям, які присутні зараз. Зокрема, стрімко почав розвиватися машинний переклад, що застосовується нині у багатьох сферах діяльності, де потрібно здійснювати перекладацьку діяльність на постійній основі. Сутність машинного перекладу полягає у тому, що він здійснюється автоматично на основі певних комп'ютерних алгоритмів, які визначають відповідник до оригінального слова, можуть рекомендувати схоже за написанням слово, знаходять синоніми та найбільш точні слова-відповідники. Перевагою машинного перекладу є його швидкість та здатність опрацювати великі обсяги текстів із систематизацією слів.

Машинний переклад має ряд недоліків, один із яких є те, що якість такого перекладу може бути низька. Зокрема, програма може підібрати слово-відповідник без врахування контексту речення, що може призвести до помилок під час перекладу загалом.

Крім того, це може порушити цілісність сприйняття тексту загалом та надати вигляд перекладу як неструктурованому.

До частих проблем машинного перекладу доцільно віднести також неврахування граматичної форми, використання неправильного закінчення, вживання слова в іншому часі. Нерідко у машинному перекладі особова назва перекладається як узагальнена або вживається у невідповідному відмінку. Відомою програмою для машинного перекладу є OmegaT.

Проте машинний переклад удосконалюється, зокрема, використовується технологія нейронного машинного перекладу. Алгоритми нейронного перекладу дозволяють швидко аналізувати великі обсяги даних, здійснювати пошук збігів, знаходити шаблони подібних текстів та перекладів, враховувати контекст слова та речення. Відповідно, такий переклад є досить точним та схожим до традиційного перекладу, оскільки лексичні помилки зустрічаються рідше.

Проте перекладач повинен вміти працювати зі штучним інтелектом, адже програма може неправильно зрозуміти запит фахівця, що погіршить якість перекладу. Програмами нейронного машинного перекладу є Google Translation AI, Google Об'єктив, Amazon Translate, ModernMT.

Крім машинного та нейронного машинного перекладу, нині поширеним також є автоматизований переклад. Його сутність полягає у тому, що спеціалізований віртуальний додаток для перекладу здатний швидко знайти відповідник до оригінального слова, що також здійснюється на основі збережених записів про попередні тексти для перекладу. Платформи автоматизованого перекладу містять у собі великі обсяги інформації та бази даних, які дозволяють перекладати швидко та зручно. Щодо інтерфейсу такого сайту, то він зазвичай складається із двох колонок, де у першій вписується або копіюється оригінальний текст, а у другій колонці відображається переклад. Переважно один рядок вміщає одне речення, проте може складатися із кількох коротких речень, що залежить від можливостей ресурсу. Водночас платформи автоматизованого перекладу мають багато переваг, серед яких такі як швидкість перекладу, зручний інтерфейс, можливість редагувати текст та формувати його, відображення синонімів та схожих за натисненням слів, озвучування слова оригіналу та перекладеного, можливість виділити кольором слово чи зробити до нього замітку.

Автоматизований переклад не є таким точним як машинний чи нейронний машинний. Проте він зручний для людей, яким потрібно швидко зробити переклад без передання точного змісту. Його можливостями також користуються професійні перекладачі, якщо необхідно опрацювати великий обсяг тексту. До того ж технологія автоматизованого перекладу є простою у використанні, а багато подібних програм є повністю безкоштовними.

Прикладом автоматизованого перекладу є його застосування під час диктування тексту для відео чи для аудіо-запису. Користувач у такій програмі використовує значок мікрофона, говорить текст мовою оригіналу, а система або автоматично записує переклад або у режимі реального часу озвучує переклад за допомогою віртуального помічника. Це робить переклад швидким та зручним, оскільки цільова аудиторія може відразу прослухати повідомлення. Проте точність такого перекладу є низькою, оскільки система не може відразу зчитати весь текст, як наслідок контекст оригінального слова не враховується, відповідно, цілісність тексту може бути втраченою. Найвідомішими програмами для автоматичного перекладу є Google Translate та DeepL.

Ефективність перекладацької діяльності значно зросла після впровадження у дану сферу хмарних технологій.

Хмарні платформи дозволяють миттєво обмінюватися документами та даними, зберігати віддалено інформацію зі спільним доступом, разом працювати над різними проєктами. Відповідно, платформи хмарного середовища дозволяють здійснювати переклад швидко та точно, співпрацювати із колегами та замовниками дистанційно, демонструвати результати своєї роботи поетапно, використовувати спільні бази даних, поширювати електронні словники та корпуси текстів, оновлювати документи та вносити корективи до перекладу.

Варто зауважити, що достатньо поширеною технологією перекладу на сьогодні є застосування системи штучного інтелекту ChatGPT. Дана технологія є прогресивною, оскільки платформа для перекладу використовує точні алгоритми, які аналізують бази даних із перекладом, застосовують контекстний переклад, визначають правильну словоформу та встановлюють вірне закінчення. Оскільки ресурси системи є практично невичерпними, то користувач у результаті отримує точний та вірний переклад, в також коментарі від системи, може бачити синоніми, надавати свої правки та рекомендації системі. Це досить зручно, оскільки під час перекладу може виникнути така ситуація, коли користувач отримує на те, що хоче, відповідно, система продовжить переклад та буде шукати потрібну лексему.

Перевагою використання чату є те, що перекладач може налаштувати систему таким чином, що результат відповідатиме культурним, історичним, політичним, соціальним явищам як у мові оригіналу, так і у перекладі. Наприклад, якщо спеціаліст хоче отримати такий переклад, який відповідатиме віковим особливостям людини чи її походженню, зокрема, зазначити, що потрібно виключити складну термінологію та здійснити переклад із простими лексемами. На відміну від чату, інші системи не мають таких алгоритмів, що є їхнім значним недоліком.

Також перекладач може надавати рекомендації системі. Якщо для перекладу використовується вираз у мові оригіналу, що має різні значення та містить у собі широкі поняття за тлумаченням, то можна зазначити, що потрібно перекласти речення чи вираз у конкретному вузькому значенні чи таким чином, щоб отримати конкретний контекст. Таким чином, якість перекладу помітно покращується. Зокрема, це стосується тих виразів, які містять у собі медичну, історичну, політичну термінологію, або фразеологізми чи пароніми. Основною перевагою чату є швидкість перекладу, так як система обробляє інформацію порівняно швидше, ніж інші платформи. Тому користувачі часто звертаються до системи, коли потрібно зробити терміновий переклад без додаткових налаштувань. Проте, якщо потрібно отримати максимальну відповідність, то необхідно вносити зміни до налаштувань та комунікувати із платформою.

Висновки. Проведене дослідження дозволило виявити, що вплив технологій на перекладацьку діяльність в аспекті розвитку традиційних методів і до машинного перекладу є важливим питанням. Традиційні технології перекладу застосовуються нині переважно у зв'язку з тим, що вони є доступними та точними, оскільки дозволяють врахувати контекст оригінального речення. Проте їхнім недоліком є те, що такий переклад займає тривалий період, так як перекладач повинен володіти відповідними компетенціями для здійснення перекладу та знаходження відповідника. Водночас популярними нині є інноваційні технології перекладу, такі як машинний переклад, машинний нейронний переклад, корпусний переклад, автоматизований переклад, електронні та термінологічні словники. Такі технології дозволяють здійснити переклад швидко, проте якість перекладу може бути нижчою за традиційний переклад.

Переклад із використанням технологій штучного інтелекту, зокрема моделі ChatGPT, розглядається як перспективний напрям у межах сучасного перекладознавства. Завдяки застосуванню складних алгоритмів глибокого навчання, ця технологія здатна забезпечувати високий рівень швидкості та відносно якісну передачу змісту тексту. Водночас більшість дослідників наголошують, що повна заміна професійного перекладача наразі є малоімовірною. Імовірніше, йдеться про трансформацію перекладацької діяльності, в межах якої штучний інтелект відіграватиме роль інструмента, що підтримує або доповнює роботу людини, особливо в галузях технічного чи інформативного перекладу.

Література:

1. Кравець С. Ф. Сучасні технології перекладу. Вісник КНУТД. 2020. №1 с.44-47.
2. Мацегора І. Л. Вступ до перекладознавства: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Філологія» освітньо-професійної програми «Слов'янський переклад та міжкультурні комунікації». Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. 97с.
3. Сидоренко І. А. Архітектоніка та композиція художнього твору як елементи авторського ідіостилу. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. 2019. №1. с. 19-26.
4. Варга Н. І., Зикань Х. І., Берта Е. Т. Вступ до перекладознавства (для студентів 2 курсу галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія предметної спеціальності 035.071 Філологія. Угро-фінські мови та літератури (переклад включно), перша – угорська освітньо-професійної програми «Угорська мова та література. Англійська мова. Переклад»). Навчально-методичний посібник. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. 138 с.
5. Сітко А. В. Конспект лекцій з дисципліни «Вступ до перекладознавства» за напрямом 6.020303 «Філологія». Київ: Національний авіаційний університет м. Києва, 2021. 44 с.
6. Бовт А. Ю. Роль перекладача як транслятора культури миру. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2022. №1. 2 (104) с. 28–38.

7. Король А. А. Інноваційні технології перекладу: навч. посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Чернівці: ЧНУ. 2023. 119 с.
8. Веселовська Г. О., Радецька С. В. Машинний переклад: його типологія, переваги та недоліки. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. №7. с. 23-27.
9. Дубова О. О., Юрченко І. В. Використання і коригування машинного перекладу. Сучасні мови та прикладна лінгвістика. 2021. №2 с. 9-12.
10. Ваховська О. О. Основи комп'ютерної лінгвістики. Навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 120 с.
11. Свідер І. М. Інформаційні технології у філології та перекладі: навчально-методичний посібник для філологічних спеціальностей. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2021. 65 с.
12. Мельник А. А. Використання чат-боту ChatGPT у практичній мовній підготовці майбутніх викладачів англійської мови. Вісник Національного університету Чернігівський колегіум ім. Т.Г. Шевченка. № 21 2023, с. 100–107.

References:

1. Kravets, S. (2020). Suchasni tekhnolohiyi perekladu [Modern translation technologies]. *Visnyk KNUTD - Bulletin of the KNUTD*, 1, 44-47 [in Ukrainian].
2. Matsehora I. (2023). Vstup do perekladoznavstva: konspekt lektsiy dlya zdobuvachiv stupenya vyshchoyi osvity bakalavra spetsial'nosti «Filolohiya» osvith'o-profesiynoyi prohramy «Slov'yans'kyu pereklad ta mizhkul'turni komunikatsiyi» [Introduction to translation studies: lecture notes for applicants for a bachelor's degree in the specialty «Philology» of the educational and professional program «Slavic translation and intercultural communications»]. *Zaporizhzhya: Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet*, 97 [in Ukrainian].
3. Sydorenko, I. (2019). Arkhitektonika ta kompozytsiya khudozhn'oho tvoru yak elementy avtors'koho idioslylyu [Architectonics and composition of a work of art as elements of the author's idiosyle]. *Visnyk Universytetu imeni Al'freda Nobelya - Bulletin of the Alfred Nobel University*, 1, 19-26 [in Ukrainian].
4. Varha, N., Zykan, KH., Berta, E. (2023). Vstup do perekladoznavstva (dlya studentiv 2 kursu haluzi znan' 03 Humanitarni nauky spetsial'nosti 035 Filolohiya predmetnoyi spetsial'nosti 035.071 Filolohiya. Uhro-fins'ki movy ta literatury (pereklad vklyuchno), persha – uhors'ka osvith'o-profesiyna prohrama «Uhors'ka mova ta literatura. Anhliys'ka mova. Pereklad»). *Navchal'no-metodychnyy posibnyk* [Introduction to Translation Studies (for 2nd year students of the field of knowledge 03 Humanities, specialty 035 Philology, subject specialty 035.071 Philology. Finno-Ugric languages and literatures (including translation), the first is the Hungarian educational and professional program «Hungarian language and literature. English language. Translation»). Teaching and methodical manual] *Uzhhorod: DVNZ «UzhNU»*, 138 [in Ukrainian].
5. Sitko, A. (2021). Konspekt lektsiy z dystsypliny «Vstup do perekladoznavstva» za napryamom 6.020303 «Filolohiya» [Lecture notes on the discipline «Introduction to Translation Studies» in the direction 6.020303 «Philology»]. *Kyyiv: Natsional'nyy aviatsiynyy universytet m. Kyyiv*, 44 [in Ukrainian].
6. Bovt, A. (2022). Rol' perekladacha yak translyatora kul'tury svitu [The role of the translator as a translator of world culture]. *Dukhovnist' osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka - Spirituality of the individual: methodology, theory and practic*, 1, 2 (104), 28–38 [in Ukrainian].

7. Korol, A. (2023). Innovatsiyni tekhnolohiyi perekladu : navch. posibnyk dlya studentiv pershoho (bakalavrs'koho) rivnya vyshchoyi osvity [Innovative translation technologies: a textbook for students of the first (bachelor's) level of higher education]. Chernivtsi: CHNU, 119 [in Ukrainian].

8. Veselovs'ka, H., Radets'ka, S. (2021). Mashynnyy pereklad: yoho typolohiya, perevahy ta nedoliky [Machine translation: its typology, advantages and disadvantages]. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, 7, 23-27 [in Ukr].

9. Dubova, O., & Yurchenko, I. (2021). Vykorystannya i koryhuvannya mashynnoho perekladu [Using and correcting machine translation]. *Suchasni movy ta prykladna linhvistyka – Modern languages and applied linguistics*, 2, 9-12 [in Ukrainian].

10. Vakhovs'ka, O. (2023). Osnovy komp'yuternoyi linhvistyky. Navchal'no-metodychnyy posibnyk [Fundamentals of computer linguistics. Teaching and methodological manual]. Kyiv: Vydavnychyy tsentr KNLU, 120 [in Ukrainian].

11. Svider, I. (2021). Informatsiyni tekhnolohiyi u filolohiyi ta perekladi: navchal'no-metodychnyy posibnyk dlya filolohichnykh spetsial'nostey [Information technologies in philology and translation: a teaching and methodological manual for philological specialties]. Kam"yanets'-Podil's'kyy: TOV «Drukarnya Ruta», 65 [in Ukrainian].

12. Mel'nyk, A. (2023). Vykorystannya chat-botu ChatGPT u praktychniy movniy pidhotovtsi maybutnikh vykladachiv anhliys'koyi movy [Using the ChatGPT chatbot in practical language training of future English teachers]. *Visnyk Natsional'noho universytetu Chernihivs'koho kolehiumu im. T.H. Shevchenka – Bulletin of the National University of Chernihiv Collegium named after T.G. Shevchenko*. 21, 100–107 [in Ukrainian].